

Väitöksiä

Psychological Acculturation and Adaptation among Russian-Speaking Immigrant Adolescents in Finland

Helsingin yliopistossa esitettiin 15.3.2000 julkisesti tarkastettavaksi PsM Inga Jasinskaja-Lahden väitöskirja ”Psychological Acculturation and Adaptation among Russian-Speaking Immigrant Adolescents in Finland”. Virallisena vastaväittäjänä toimi professori Charles Westin Tukholman yliopistosta (CEI-FO) ja kustoksena professori Karmela Liebkind Helsingin yliopistosta.

Inga Jasinskaja-Lahti on valmistunut psykologian maisteriksi vuonna 1995 Helsingin yliopistosta. Väitös kuuluu sosiaalipsykologian alaan.

Tutkimuksessa käsitellään venäjänkielisten maahanmuuttajanuorten akkulturaation tilaa ja prosessia Suomessa, jolloin akkulturaatiolla tarkoitetaan eri kulttuurien kohtaamiseen liittyviä ilmiöitä ja muutoksia. Tutkimuksen alussa esitellään tutkimuksen teoreettinen viitekehys: määritelmät, mittausten menetelmät sekä aiemmat empiiriset tulokset. Akkulturaatiota käsitellään erityisesti etnisen identiteetin, sen muutosprosessin, akkulturaatioasteen ja onnistuneen sopeutumisen näkökulmasta. Erityistä huomiota kiinnitetään myös paluumuuttajien sopeutumisen erityispiirteisiin.

Tutkimusaineisto kerättiin kyselylomakkeella, johon vastasi

170 pääkaupunkiseudun venäjänkielistä yläasteen oppilasta. Heitä verrattiin sekä Suomessa syntyneisiin suomalaisiin ikätovereihin (yhteensä 190) että muihin (somalialaiset, vietnamilaiset ja turkkilaiset) Suomessa asuviin samanikäisiin maahanmuuttajanuoriin (yhteensä 418).

Tutkimuksen tulokset osoittivat venäjänkielisten akkulturaatioprosessin monimuotoisuuden ja dynaamisen luonteen. Tulokset osoittivat muun muassa omaan ryhmään ja valtaväestöön suuntautuvien kontaktien merkityksen maahanmuuttajanuorten etniselle identiteetille. Lisäksi jokapäiväisessä elämässä käytetty kieli ja kokemukset perheen tuesta vaikuttivat selvästi etniseen identiteettiin. Tutkimustulosten mukaan nuorten etnisyydelle antamat merkitykset muuttuvat ajan myötä. Tutkimus osoitti myös, että nuorten akkulturaation ymmärtämisen kannalta on tärkeää tunnustaa akkulturaatioprosessin eri osat ja analysoida niitä erikseen.

Tutkimuksessa selvitettiin, mitkä eri tekijät vaikuttavat nuorten akkulturaatiostressiin. Tutkimustulosten mukaan maahanmuuttajanuorten sopeutumisen taso vaihtelee kuitenkin sen mukaan, mitä eri psykologisen hyvinvoinnin osa-alueita mitataan. Näitä ovat akkulturaatiostressin lisäksi itsetunto, pystyvyyden tunne, käyttäytymisongelmat sekä tyytyväisyys elämään. Tämän lisäksi tutkimus osoitti, että nuorten kokemukset vanhempien tuesta ja perinteisiin perhearvoihin sitoutuminen edistävät merkittävästi nuorten hyvinvointia. Eri maahanmuuttajaryhmiin kuulu-

vien nuorten psykologisen hyvinvoinnin vertailu osoitti ryhmien välillä selkeitä eroja.

Tutkimuksen tuloksilla on teoreettista ja käytännöllistä merkitystä sekä akkulturaatiotutkimuksen kehittämisen että maahanmuuttajien integraatiosta vastaavien viranomaisten kannalta.

(Väitöskirja on julkaistu Helsingin yliopiston sarjassa Sosiaalipsykologisia tutkimuksia, hinta 100 mk. Tilausosoite: Sosiaalipsykologian laitos, PL 4, 00014 Helsingin yliopisto, puh. 09-1912 3272 tai sähköposti anja.kuusela@helsinki.fi)

Ulkomaalaisesta suomenmaalaiseksi. Monikulttuurisuus, kansalaisuus ja suomalaisuus 1990-luvun maahanmuuttoliittisessä keskustelussa

Helsingin yliopiston valtiotieteellisessä tiedekunnassa esitettiin 15.9.2000 julkisesti tarkastettavaksi VTM Outi Lepolan väitöskirja ”Ulkomaalaisesta suomenmaalaiseksi. Monikulttuurisuus, kansalaisuus ja suomalaisuus 1990-luvun maahanmuuttoliittisessä keskustelussa”. Virallisena vastaväittäjänä oli professori Tom Sandlund (Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet) ja kustoksena professori Risto Alapuro Helsingin yliopistosta. Tutkimus kuuluu sosiologian alaan.

Tutkimuksen kohteena on Suomessa vuosina 1988–1999 maahanmuutosta ja ulkomaalaisista

käyty poliittinen keskustelu. Varsinaisena tutkimusongelmana on sen selvittäminen, mitä keskustelu kertoo yleisemmistä Suomea ja suomalaisuutta sekä valtion ja kulttuurin suhdetta koskevista käsityksistä.

Kirjassa dokumentoidaan em. ajanjaksona tapahtuneet keskeiset maahanmuuttoa ja ulkomaalaisten asemaa koskeneet lakiuudistukset eduskuntakeskusteluihin. Aineisto koostuu komiteamietinnöistä, hallituksen esityksistä, eduskunnan täysistuntopöytäkirjoista sekä muista valtiopäiväasiakirjoista. Tutkimusmenetelmä on ollut diskurssi- ja retoriikka-analyysistä vaikutteita saanut debattianalyysi. Aineiston tarkasteluun on pyritty saamaan lisävaloa myös rinnastamalla poliittinen keskustelu teoreettisiin, monikulttuurisuutta, poliittista yhteisöä ja suomalaisuutta koskeviin keskusteluihin.

Tutkimuksen kohteena olleen ajanjakson aikana maahanmuuttajien ja ulkomaalaisten asukkaiden määrä Suomessa kasvoi voimakkaasti. Maahanmuutto- ja ulkomaalaispolitiikan muutokset olivat osin seurausta tästä maahanmuuton lisääntymisestä, osin eurooppalaisiin yhteisöihin ja sopimuksiin liittymisestä. Vaikka ulkomaalaisia koskevat lait ovat muuttuneet suuresti, niitä koskevan argumentaation sisällön ta-

solla ei ole juurikaan tapahtunut muutoksia. Esimerkiksi turvapaikkapolitiikan perusjännite on koko ajan viritetty yhtäältä valtion suvereenisuuden ja hallinnon tehokkuuden, toisaalta pakolaisten suojelun ja oikeusturvan periaatteiden väliin. Suomessa vakituisesti asuvien ulkomaalaisten osalta puolestaan on koko vuosikymmenen jatkunut kehitys, jonka myötä heidän oikeutensa ja tasavertaisuutensa suhteessa Suomen kansalaisiin ovat lisääntyneet.

Monikulttuurisuusideaali on kytketty kaikkia koskevan tasa-arvon periaatteeseen. Monikulttuurisuuden on kuitenkin ajateltu koskevan erityisesti maahanmuuttajia, sen katsotaan olevan seurausta heidän läsnäolostaan ja heidän tehtäväkseen katsotaan toisaalta suomalaisten toimintatapojen ja suomen kielen oppiminen, toisaalta oman kulttuurinsa säilyttäminen.

Se, millaiseksi poliittinen yhteisö ymmärretään luonteeltaan, vaikuttaa siihen, keitä pidetään oikeutettuina osallistumaan poliittiseen päätöksentekoon. Aineistossa esiintyy niin kannanottoja, joissa puolustetaan kansalaisten erioikeuksia muihin maassa asuviin nähden ja korostetaan kulttuurisen homogeenisuuden arvoa, kuin näkemyksiä, joiden mukaan poliittisten oikeuksien

katsotaan kuuluvan kaikille maassa eläville, jotta jokainen voisi vaikuttaa itseään koskeviin päätöksiin. Molemmilla kannoilla on kaikkupohjaa myös suomalaisen poliittisen ajattelun historiassa, ensin mainitulla fennomaanisessa, jälkimmäisellä liberaalisessa perinteessä.

Käsitteellä suomalainen viitataan toisaalta Suomen kansalaisiin, toisaalta etnisesti tai kulttuurisesti suomalaisiksi määrittyviin ihmisiin. Suomalaisten ja ulkomaalaisten välinen käsitteellinen raja näyttää aineiston perusteella lähes ylittämättömältä. Vaikka keskustelussa nousee esiin ryhmiä, joiden suomalaisuus ei ole itsestäänselvää, maahanmuuttajat (inkerinsuomalaisia lukuunottamatta) jäävät lähtökohtaisesti suomalaisuuden ulkopuolelle. Kysymykseen siitä, voivatko Suomeen asettuneet ”ulkomaalaiset” aikaa myöten muuttua ”suomalaisiksi” vaikuttaa ratkaisevasti se, painotetaanko suomalaisuuden määrittelyssä syntyperää ja etnisyyttä vai kansalaisuutta, Suomessa asumista ja yhteiskunnallista osallisuutta.

(Väitöskirja on julkaistu sarjassa Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 787, hinta 156 mk. Tilausosoite: SKS, PL 259, 00171 Helsinki, puh. (09) 1312 3216 tai sähköposti kirjamyynti@finlit.fi)